

κανεὶς —διὸ ἐπιτραπῇ τὸ κάπως δέξυμωδον σχῆμα τοῦ λόγου— αὐτοὺς ποῦ ἀρνοῦνται σήμερα τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ; Πῶς ἔνας νεκρὸς θὰ εἰμποροῦσε νὰ γίνῃ ἡ ζωὴ τῆς ἀνθρωπότητος; Ἐλλος ὁ Χριστὸς οὗτος καὶ βασιλεύει εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. Τὸ βεβαιώνουν οἱ αὐτόπται μάρτυρες τῆς Ἀναστάσεως, τὸ διαπιστώνομεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι καθημερινῶς διάτι ὁ κόσμος ὅλος οὗτος τὴν Νέαν Ζωὴν ποῦτοῦ ἔδωσεν ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου. Δισεκατομμύρια ἀνθρωπίνων ὑπάρχεισαν, ἐπὶ τόσους τώρα αἰῶνας εὑρῆκαν χάρις εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Χριστὸν τὴν δύναμιν νὰ ζήσουν ώραια καὶ νὰ δράσουν ἐπωφελῶς. Μεγάλοι πασίγνωστοι σοφοί καὶ ἀσήμαντοι ἀγνωστοι ἀνθρωποί, ὑπῆρξαν καὶ εἶναι ἀφοσιωμένοι διπάδοι Του. Εἰμποροῦμε εἰς πᾶσαν στιγμὴν νὰ Τὸν εῦρωμεν καὶ νὰ Τὸν ἀκολουθήσωμεν ὅπως, ἀπὸ τὴν θερμότητα ποὺ ἔκπεμπουν, εὑρίσκομεν τὰ φωτεινὰ ἔκεινα κέντρα τῶν δυοίων ἡ ἀκτινοβολία ἔχει ἀποκρυβῆ προσωρινῶς.

Οἱ δύο πόλοι τῆς Ἐκκλησίας ‘Ἐφ’ ὅσον δύμως ἀσχολούμεθα ἀκόμη μὲ τὴν πρώτην χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν δὲν πρέπει νὰ ἔχουμε δτὶ οἱ δύο πόλοι της ὑπῆρξαν οἱ δύο μεγάλοι ἀπόστολοι, Πέτρος καὶ Παῦλος. Ἡ μορφὴ ἴδιως τοῦ Παύλου ἐπιβάλλεται μὲ τὸν δλόφωτον δύκον της—δύκον ἥθικὸν—εἰς τοὺς μελετητὰς ὅχι μόνον τῆς πρώτης χριστιανικῆς ἐποχῆς ἀλλὰ καὶ δλων τῶν ἐποχῶν. Ἡ ἐξάπλωσις τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι ἔργον τοῦ Παύλου, τόσον ὥστε νὰ φθάσουν μερικοὶ ἵστορικοὶ μέχρι τῆς ὑπερβολῆς νὰ ποῦν δτὶ κατὰ τοὺς χρόνους ἔκείνους ὁ Παῦλος εἶναι ἡ κυριαρχοῦσα φυσιογνωμία καὶ ὁ Ἰησοῦς ἔρχεται εἰς δευτέραν μοῖραν. Ἡ ἀλήθεια εἶναι—καὶ ἔχει ἀποδειχθῆ πλέον αὐτὸ δπὸ τὴν ἀμερόληπτον ἔρευναν—δτὶ ὁ Παῦλος ὑπῆρξε μεγάλος ὡς μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὸ μεγαλεῖον του ἀντανακλᾶ εἰς τὸν Διδάσκαλον ἀπὸ τὸν δύοιον ἐνεπνέετο. Ἡ μεταστροφὴ τοῦ Παύλου ποὺ ἀπὸ σφοδρότατος πολέμιος ἔγινε δένθουσιωδέστερος κῆρυξ τοῦ Χριστιανισμοῦ θεωρεῖται δικαίως ὡς ἐν ἀπὸ τὰ μεγαλείτερα ψυχολογικὰ γεγονότα ἐξ ὅσων λαϊκή Ἀπολογητικὴ

ἀναφέρει ἡ ἱστορία. Ὁ Παῦλος ἦτο σφοδρὸς ἀλλὰ εἰ λικρός
 νὴ σ διώκτης τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὅπως λέγει ὁ ἕδιος «προέκοπτεν ἐν τῷ Ἰουδαιϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς ἡλικιώτας ἐν τῷ γένει του περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν του παραδόσεων». Καὶ ως εἰλικρινῆς διώκτης τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐν ἀπολύτῳ τάξει μὲ τὴν Ἰουδαιϊκὴν συνείδησίν του, μετέβαινεν εἰς τὴν Δαμασκὸν μὲ εἰδικὴν ἀποστολήν, ὅταν ἤκουσε τὴν φωνὴν ἔκείνην «Σαούλ, Σαούλ τί μὲ διώκεις;» καὶ ἐπηκολούθησαν τὰ γνωστὰ ἐκ τῆς ἀφηγήσεως τῶν Προάξεων ἐκπληκτικὰ γεγονότα. Γνωρίζετε καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου δρομογικὴν δῆθεν ἐφυηνείαν τὴν δποίαν μερικοὶ ἀξιολύπητοι «παιδαγωγοὶ» ἀπεκτεινάθησαν νὰ διδάξουν καὶ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα. Παραίσθησις... Ἡτο κουρασμένος καὶ τοῦ ἐφάνη ὅτι εἶδε καὶ ἤκουσεν ὅσα ἀφηγεῖται. Ἀλλ' ἐν ποώτοις ἡ μόρφωσις τοῦ Παύλου ἦτο τόσον μεγάλη, μόρφωσις Ἰουδαίου Ἑλληνομαθεστάτου γνωρίζοντος, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν περικοπὴν τῆς πρώτης πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴν τὴν δποίαν ἀνωτέρῳ ἀναφέραμεν, «τὰ μυστήρια πάντα» καὶ ἔχοντος «πᾶσαν τὴν γνῶσιν», ὅπτε ἀν ἐπάθαινε παραίσθησιν θὰ τὸ ἀντελαμβάνετο ὁ ἕδιος καὶ δὲν θὰ «μετεστρέψετο» ψυχικῶς ὅπως μετεστράφη καὶ δὲν θὰ ἀφηγεῖτο ως πραγματικὰ ὅσα θὰ ἥξευρεν ὅτι δὲν ἔσαν πραγματικὰ καὶ πρὸ πάντων δὲν θὰ ἔπαινε νὰ εἴναι διώκτης τοῦ Χριστιανισμοῦ ἢ τοὐλάχιστον δὲν θὰ ἐγίνετο τόσον ἀποτελεσματικὰ διαπρύσιος κῆρυξ καὶ ἀπόστολος τῆς διδασκαλίας τοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντος Χριστοῦ καὶ δὲν θὰ ἔθετε ως βάσιν τοῦ κηρύγματός του (βλέπε ὅσα ἀναφέραμεν εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλατον) τὴν Ἀνάστασιν. Ἔπειτα, ὁ Παῦλος δὲν ἐγνώριζε τὸν Ἰησοῦν, δὲν ἔχει συναντήση ποτὲ διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπιγείου ζωῆς τοῦ Κυρίου ὁ Παῦλος, νεώτατος, παιδὶ ἀκόμη, ἐσπούδαζεν εἰς τὴν Ταρσόν. Εἴναι λοιπὸν καὶ ἐπιστημονικῶς ἀστήρικτος ἡ δῆθεν δρομογιστικὴ θεωρία τῆς αὐταπάτης, ὅλα δὲ αὐτὰ ἀσχέτως πρὸς τὸ ὅτι ὑπῆρχαν αὐτόπται μάρτυρες, οἱ συνοδοὶ τοῦ Παύλου, οἱ δποῖοι—ὅπως ἀναφέρουν αἱ Προάξεις, τῶν δποίων τὸ ἀξιόπιστον, ἀπὸ οὐδένα «ἀρνητὴν» ἡμφισθητήμη ποτὲ

σοβαρῶς—«εἰστήκεσαν ἔνεοί, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες».

Ο Παῦλος ἐγνώρισε καὶ ἡσθάνθη τὸν ἄνα-
τηντα Ἰησοῦν ὃς ἀπαρχὴν μιᾶς νέας ἡθικῆς
ζωῆς. Ο τρόπος τῆς προσεγγίσεώς του πρὸς τὸν
Κύριον δεικνύει ψυχὴν κατ' ἔξιχὴν συγχρονισμένην καὶ διὰ τοῦτο
ἡ μεταστροφὴ τοῦ Παύλου ἐνδιαιφέρει τοὺς ἀνθρώπους ὅλων τῶν
ἐποχῶν καὶ ἀσχολοῦνται κάθε ἐποχὴν μὲ αὐτὴν τόσον πολλοὶ
ἱστορικοὶ καὶ παντοειδεῖς ὄλλοι συγγραφεῖς. Εἰς τὴν δραστη-
ριότητα τοῦ ἀποστόλου Παύλου καὶ εἰς τὴν «παγκοσμιότητα» τῆς
ἔλληνικῆς γλώσσης ὀφείλεται ἡ ταχεία διάδοσις τοῦ Εὐαγγελικοῦ
κηρούγματος μεταξὺ τῶν Ἐθνῶν. Αὗτὰ—ἡ δοάσις τοῦ ἀποστόλου
τῶν Ἐθνῶν καὶ ἡ παγκοσμία διάδοσις τῆς ἔλληνικῆς γλώσσης—
ἥσαν τὰ δύο κύρια δόγματα ποὺ ἐχρησιμοποίησεν ἡ Θεία Πρό-
νοια διὰ τὴν διάδοσιν τῆς Καινῆς Διδαχῆς. Ἐξακολουθοῦν με-
ρικοὶ νὰ συζητοῦν κατὰ πόσον τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα (ἐπὶ τῶν
διαδόχων ἴδιᾳ τοῦ Παύλου καὶ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων) ἐπηρεά-
σθη ἀπὸ τὴν ἔλληνικὴν φιλοσοφίαν. Εἰς προηγούμενον κεφάλαιον
ἔξηγήσαμεν τὶ ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ προκειμένου συνέβη καὶ πῶς ἡ
«Ἐλληνικὴ σκέψις πρωτοί μάσε μόνον τὸν κόσμον διὰ νὰ δεχθῇ
τὸ Χριστιανικὸν κήρυγμα. Εἰμποροῦμε τώρα νὰ προσθέσωμεν
ὅτι ὁσάκις ἐγένετο κάπως φανερὸν ὅτι φιλοσοφικαὶ δοξασίαι
ἀσχετοὶ πρὸς τὸ χριστιανικὸν δόγμα παρεισέφουν εἰς τὸ κήρυ-
γμα μερικῶν προϊσταμένων τῆς Ἐκκλησίας, ἀμέσως συνεκαλοῦντο
Σύνοδοι τοπικαὶ ἢ Οἰκουμενικαί, ἀναλόγως τῆς σοβαρότητος τοῦ
ζητήματος, ἐπανέφεραν εἰς τὴν εὐθείαν ὅδὸν τοὺς παρεκτρεπο-
μένους καὶ ἐν ἀνάγκῃ τοὺς ἀφώνιζον δηλαδὴ τοὺς «Ἐέβαλον»
τοὺς ἀπέκοπταν ἐντελῶς ἀπὸ τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι ὁ
γυαπτὸς Λόγος ἀφ' ἐνὸς καὶ ἡ ιερὰ Παράδοσις ἀφ' ἐτέρου διε-
τηρήθησαν ἀναλογούστοι διὰ μέσου τόσων αἰώνων, χωρὶς
τίποτε τὸ ἀλλότριον νὰ παρεισφύσῃ. Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς
εἰς κάθε ἀνθρώπον γνωρίζοντα τὴν γένεσιν καὶ τὴν πρόοδον—
τὴν ἱστορίαν μὲ μίαν λέξιν---τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας προ-

ξενοῦν μελαγχολικὴν ἐντύπωσιν ὅσα ἀκούονται συναφῶς σήμεροι ἀπὸ μερικοὺς ξένους θεολόγους καὶ μάλιστα κληρικούς. Οὗτος ἡ Ἀγγλικανὸς ἐπίσκοπος Λιβερπούλης φαίνεται ὅτι ὠμίλησεν ἐπ' ἔσχάτων περὶ διατυπώσεως Ἑγδός ή πλειόνων ὅρων τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως—ιῆς Νικαίας—«ἐν τῷ φιλοσοφικῷ περιβάλλοντι τοῦ Ἐλληνισμοῦ ἐπὶ τὸ φιλοσοφικότερον ἵνα ἴκανοποιηθῇ τὰ Ἑλληνικὸν πνεῦμα» καὶ εἶπεν ἀκόμη (ὁ Ἐπίσκοπος Λιβερπούλης) ὅτι δὲν εἶναι κατὰ τὴν γνώμην του ὅρθὸν «ὅπως ἀνθρωπος χριστιανὸς κατὰ τὸν βίον καὶ τὸν χαρακτῆρα, μὴ λογίζεται τοιοῦτος ἀνὴρ συγκατατεθῇ νὰ δμολογήσῃ ὅτι πιστεύει εἰς "Ορον ὃν οἱ θεωρεῖ ἐπέκεινα ἀνθρωπίνης καταλήψεως. (Βλ. ἄρθρον Σεβ. Μη τροπολίτου Θυατείρων κ. Γερμανοῦ εἰς τεῦχος «Ἐκκλησίας» 15 Δεκεμβρίου 1934). Ὁ ἐπίσκοπος Λιβερπούλης λησμονεῖ (διότι δὲν θέλω νὰ φαντασθῶ ὅτι ἀγνοεῖ) ὅτι οἱ πατέρες ἀκριβῶς τῆς Πρώτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἦσαν κεκηρυγμένοι ἀσποιδοὶ ἔχθροι τῆς Ἐλληνικῆς Φιλοσοφίας. Ἀπόδειξις πρόχειρος ὁ «κατὸ Ἐλλήνων» λόγος τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου, ὁ γραμμένος ἐν τούτοις εἰς τόσον ἔξαιρετον Ἑλληνικήν. Πῶς λοιπὸν ἦτο δυνατὸν νὸ ἐπηρεασθοῦν ἀπὸ τὸ φιλοσοφικὸν περιβάλλον τοῦ Ἐλληνισμοῦ ἐναντίον τοῦ ὅποιου τόσον κατεφέροντο; Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντίνου Νεστόριος, ἕνα περίπου αἰῶνα μετὰ τὴν σύνοδον τῆς Νικαίας, ἐσκέπτετο ἀπάνω—κάτω ὅπως ὁ σημερινὸς ἐπίσκοπος Λιβερπούλης, Ἡτο χριστιανικώτατος τὸν βίον καὶ τὸν χαρακτῆρα ἀλλὰ δὲν ἐδέχετο νὰ δμολογήσῃ «ὅτι πιστεύει εἰς "Ορον ὃν οἱ θεωρεῖ ἐπέκεινα τῆς ἀνθρωπίνης κατανοήσεως». Καὶ ἀπεκάλει, ὡς γνωστόν, τὴν Θεοτόκον «Χριστοτόκον». Συνῆλθεν δμως, τότε, ἡ τρίτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἰς τὴν Ἐφεσον (ἔτος 431) καὶ τὸν καθήρεσεν παρ' ὅλην τὴν λύπην τῶν πατέρων τῆς Συνόδου οἱ ὅποιοι δμολογοῦν: «δακρύσαντες πολλάκις ἐπὶ τὴν σκυθρωπὴν κατ' αὐτοῦ ἔχωρήσαμεν ἀπόφρασιν». Κάτι τέτοιο θὰ ἐπρεπε νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τοὺς σημερινοὺς Χριστιανοὺς—καὶ μάλιστα πνευματικούς προϊσταμένους Χριστιανῶν—ιύπου ἐπισκόπου Λιβερπούλης.

‘Αλώβητος λοιπὸν καὶ ἀμόλυντος ἔμεινεν ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία.

Δι’ αὐτὸν ἀκριβῶς εἶναι ἐκ τὸς χρόνου, δι’ αὐτὸν ἐμφανίζεται πάντοτε ἐπίκαιρος, δι’ αὐτὸν ἴκανοποιεῖ σήμερον τοὺς κατοικοῦντας εἰς οὐρανοῦστιας καὶ ταξιδεύοντας μὲν ἀεροπλάνα δπως ἴκανοποιοῦσε πρὸς εἰκοσιν αἰώνων τοὺς συγκεντρωνομένους εἰς τὰς κατακόμβας καὶ ταξιδεύοντας πεζῇ ἢ μὲν ὑπομονητικὰ τετράποδα. Καὶ δι’ αὐτὸν οἱ πολέμιοι της «λακτίζουν πρὸς κέντρα». Πρόχειρον παράδειγμα μᾶς δίδουν οἱ κυβερνῶντες τὴν ἀτυχῆ ὅσον καὶ ἀχανῆ Ρωσίαν τῶν Σοβιέτοις διποτοι τὴν μὲν Θρησκείαν δὲν κατώρθωσαν νὰ ξεροίζωσουν ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ Λαοῦ (ὅτι Λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται, λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος) αὐτοὶ δε ἔχουν ἀρχίση νὰ ἀλληλοτρογώνται καὶ νὰ ἀλληλοεξοντώνωνται. ‘Ο ἀπόστολος Παῦλος ἔχαρακτηρίσθη ἀπὸ πολλοὺς συγγραφεῖς ὡς μέγας Ἀλέξανδρος, Ἰούλιος Καΐσαρ, μέγας Ναπολέων τῆς Θρησκευτικῆς Ἰστορίας. Καὶ δὲν εἶναι διόλου ὑπερβολικὸς αὐτὸς ὁ χαρακτηρισμός.

Τὸ ταξείδιον τοῦ Παύλου εἰς τὰς Ἀθήνας ἔφερε τὴν πρώτην ἐπαφὴν μεταξὺ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος. Εἰς τὴν ὑπέροχον ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου διμιλίαν του ἀνέφερε καὶ ἔνα στίχον ἀπὸ κάποιον «ὕμνον πρὸς τὸν Δία» «Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν» εἶπεν ὁ ἀπόστολος. «Ἐκ σοῦ γὰρ ἐσμὲν» λέγει τὸ κείμενον τοῦ ὕμνου τοῦ Ἀράθου τοίτος αἰών πρὸ Χριστοῦ) δπως ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Κλεάνθην τὸν ἐκ Μυσίας, μαθητὴν τοῦ Ζήνωνος. ‘Η πρόνοια τοῦ Θεοῦ (ἥτο ὃς νὰ ἔλεγεν ὁ μέγας ἀπόστολος εἰς τοὺς Ἀθηναίους) δὲν εἶχε περιορισθῆ μόνον εἰς τοὺς Ἰουδαίους, εἰς ἔνα πολὺ περιωρισμένον τομέα τῆς γῆς, ἀλλ’ ἔξετείνετο εἰς δὲλην τὴν γῆν, ἀπλώνετο εἰς δὲλους τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτὴ ἥτο ἡ ἀντίληψις τῶν ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ. ‘Ο ἄγιος μάρτυς Ἰουστῖνος (δεύτερος αἰών μετὰ Χριστὸν) ἐθεώρει δὲλους τοὺς μεγάλους φιλοσόφους τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος φωτισθέντας ἀπὸ τὰς ἀκτίνας τοῦ Θείου Λόγου. ‘Απὸ τότε ποῦ ὁ Χριστιανισμὸς ἐκηρύχθη τὸ πρῶτον εἰς τὰ ἔθνη ἀρχίζει καὶ τὸ θαῦμα τῆς ἐπικρατήσεώς του. ‘Ο Θεὸς τὸν διποτον ὁ Σαμοσα-

τεὺς φιλόσοφος Λουκιανὸς ἀπεκάλει εἰρωνικῶς «ἀνεσκολωπι-
σμένον σοφιστὴν» (ἐπρόκειτο διὰ τὸν σταυρωθέντα Ἰησοῦν) καὶ
οἱ ισχυροὶ πατρίκιοι τὸν ὡνόμαζαν «Θεὸν τῶν σκλάβων καὶ τῶν
πεθαμένων» ἔδωκε τὴν δύναμιν εἰς τοὺς ὅπαδούς του—ὅπλισμέ-
νους μὲ δῆλα μόνον πνευματικὰ—νοῦ ἀντεπεξέλθουν εἰς
τὴν ὑλικὴν βίᾳν μιᾶς πανόπλου καὶ πανισχύρου οἰκουμενικῆς
αὐτοκρατορίας καὶ νὰ κλονίσουν τοὺς θρόνους ἀνθυπάτων καὶ αὐ-
τοκρατόρων. «Εἰς τὸν θεῖον Τίβεριν νικοῦν οἵ νεκροὶ» (*sul divinum
Tevere vincere i morti*) λέγει χαρακτηριστικώτατα ὁ Ἰταλὸς
ποιητὴς Τζάκομο Ζανέλλα. Ἀλλὰ δχι. Ἡ Ρώμη καὶ ἡ Οἰκου-
μένη δὲν ἀποθνήσκουν ἀλλὰ μόνον μεταμορφώνονται. Ὁ Χρι-
στιανισμός, εἰσερχόμενος εἰς τὸν Ἑλληνο-ρωμαϊκὸν πολιτισμόν.
γίνεται ἡ ζύμη μιᾶς νέας ζωῆς. Δὲν καταστρέφει τίποτε. Σώζει
μόνον καὶ ἀναδημιουργεῖ. Εἰς τὰ Λύστρα, εἰς τὸ Ἰκόνιον, εἰς
τοὺς Φιλίππους, εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰς τὴν
Κόρινθον, εἰς τὴν Ἔφεσον, εἰς τὴν Ρώμην—παντοῦ δῆπου ὁ μέγας
ἀπόστολος Παῦλος ἐκήρυξεν—δὲν βλέπομεν νὰ δύῃ ὁ Ἑλληνικὸς
ἄλλα βλέπομεν ἀπεναντίας νοῦ ἀνατέλλῃ ὁ νέος, ὁ Χριστιανικός, ἵ
δικός μας πολιτισμός.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Αἱ δυσκολίαι τῆς ἀπιστίας ἀπείρως μεγαλείτεραι τῶν δυσκολιῶν τῆς πίστεως.—Ο Χριστιανισμός, ἡ μόνη λύσις τῶν μεγάλων προβλημάτων. Νέον πνεῦμα καὶ νέα ζωή.—Ο Χριστιανισμός μοναδικὸν φαινόμενον ἐν τῇ Ἰστορίᾳ.

**Έφθασαμεν, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ τέλος τῆς μελέτης μας καὶ ἥδη—ἀφοῦ πρῶτον εὐχαριστήσωμεν Ἐκεῖνον ποὺ μᾶς ἔβοήθησε νὰ τὴν φέρωμεν εἰς πέρας καὶ ἐκείνους ποὺ προσεκτικὰ μᾶς παρηκολούθησαν—νομίζω δτὶ εἰμποροῦμεν, ἐν συνόψει, νὰ ἔξαγάγωμεν κάποιο συμπέρασμα. Καὶ εἶναι φρονῶ, τὸ ἄκρονθον :*

1ον) **Ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ Δημιουργὸς τοῦ Σύμπαντος, τότε, πῶς ἔξηγεῖται ἡ τάξις ποὺ ἐπικρατεῖ εἰς αὐτὸ τὸ ἀπέραντον Σύμπαν, μία τάξις ποὺ προϋποθέτει σκέψιν ἡ δποία πάλιν δὲν εἰμπορεῖ νὰ ενδρίσκεται ἀδέσποτος καὶ διάγυντος ἀνάμεσα εἰς τὸ χάος ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶναι συγκεντρωμένη εἰς Κάποιο Ὅν σκεπτόμενον καὶ νὰ προέρχεται ἀπὸ Αὐτό:*

2ον) **Αν παραδεχθοῦμε δτὶ τὴν δημιουργικὴν δύναμιν τὴν ἔχει ἡ Φύσις, ὅπότε κατ' ἀνάγκην θὰ ταυτίσωμεν τὴν Φύσιν μὲ τὸν Θεόν, πρέπει νὰ παραδεχθοῦμε, πρῶτον : δτὶ τὴν ἐποχὴν ποὺ δὲν ὑπῆρχεν ἡ Φύσις ἀλλ' ὑπῆρχε μόνον τὸ Χάος δὲν ὑπῆρχεν οὔτε Θεὸς καὶ δταν ἀποθάνη ἡ Φύσις οὐδὲ ἀποθάνῃ καὶ ὁ Θεός. **Ηδη αὐτὸ εἶναι ἀκατάληπτον. Ἀλλὰ παραμένει πάντοτε καὶ τὸ ἄλλο πρόβλημα, δηλαδή : πῶς ἀπὸ τὸ Χάος, ἀπὸ τὸ Τίποτε, ἐπῆρεν ἡ Φύσις τὴν σκέψιν καὶ τὴν δύναμιν νὰ ἐπιβάλῃ τὴν τόσην τάξιν ποὺ βλέπομεν ἀνὰ τὸ Σύμπαν;**

3ον) **Αν ὁ Θεὸς ἔδημιούργησε τὸν κόσμον καὶ ἀν—ώς βλέπομεν—τὸ τελειότερον πλᾶσμα εἰς τὸν κόσμον εἶναι ὁ ἀνιθωρός, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ παραδεχθοῦμε δτὶ ὁ Θεὸς δὲν προνοεῖ κατὰ*

τοόπον ἔξαιρετικὸν διὰ τὸ τελειότερον Του αὐτὸ πλάσμα ἀλλὰ τί
ἔχει ἐγκαταλείψη εἰς τὴν τίχην του; τότε διὰ ποῖον σκοπὸν τὶ¹
ἔπλασεν; Διὰ νὰ τὸ βλέπῃ μόνον νὰ βασανίζεται; Εἶναι «σαδι-
στής», —ἀρέσκεται νὰ βλέπῃ τὰ βάσανα τῶν ἀνθρώπων—ὅ Θεός
ὅ τόσον πάνσοφος καὶ πολύματι πανάγαθος ὅπως προκύπτε
ἀπὸ τό σύνολον τῶν ἔργων Του; Καὶ πῶς νὰ μὴ παραδεχθοῦμ-
οτι εἶναι ἵκανὸς νὰ ἐκδηλώσῃ καὶ κατὰ τρόπον ὑπερφυσικὸν ἀκόμη
(διὰ θαύματος) τὸ ἐνδιαφέρον Του διὰ τὸν ἀνθρωπὸν, τὴν
στιγμὴν ποὺ Τὸν ἀναγνωρίζομεν ἵκανὸν νὰ κάμῃ τόσα ἄλλα θαυ-
μαστὰ ἔργα; Άφοῦ Αὐτὸς ἐδημιούργησε τοὺς νόμους τῆς Φύσεως
διατὶ τέχα δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ τοὺς μεταβάλῃ πρὸς στιγμὴν

4ον) Ἄν δὲν παραδεχθοῦμε τὸ θαῦμα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ
Χριστοῦ, πῶς νὰ ἔξηγήσωμεν τὴν καταπληκτικὴν διάδοσιν τοῦ
Χριστιανικοῦ Κηρύγματος ποὺ ἔχει ως βάσιν αὐτὸ τὸ Θαῦμον
καὶ τὴν δι' αὐτοῦ ἀνακαίνισιν τῆς Ἀνθρωπότητος; πῶς εἰμπε-
ροῦμε ν̄ ἀρνηθοῦμε ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ἀποτελεῖ μοναδικὸ
φαινόμενον ἐν τῇ Ἰστορίᾳ καὶ ὅτι Χριστιανικὸς εἶναι σήμερο
ὅλου τοῦ κόσμου ὁ ὑγιὴς πολιτισμός, ἐκεῖνος πρὸς τὸν δποῖο
ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς τείνουν, διότι δὲν τὸν ἔχουν ἀποκτήσει
ἀκόμη εἰς τὴν ἐντέλειαν;

Αὐτὰ εἶναι μερικὰ—τὰ κυριώτερα—ἀπὸ τὰ προβλήματα πο
γεννῶνται ἐν ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν ἀρνησιν. Ἡ πίστις ἔχει πρε
φανῶς τὰς δυσκολίας της. Ἡ Ἀλήθεια εἶναι πολὺ κοντά μας.
Μέσα εἰς τὸν Θεὸν κινούμεθα καὶ ζῶμεν καὶ ὑπάρχομεν. «Το
γὰρ καὶ γένος ἔσμέν». Ἄλλα μήπως δὲν κινούμεθα καὶ δὲν ζοῦμ
ἀνάμεσα εἰς τὰ κύματα τοῦ αἰθέρος ποῦ μεταφέρουν συναι
λίας, διαλέξεις, κηρύγματα; Διὰ νὰ τὸ ἀκούσωμε πρέπει νὰ εἴμεθ
παρασκευασμένοι. Πρέπει νὰ εἴμεθα ἐφωδιασμένοι μὲ δέκτη
ραδιοφώνου καὶ νὰ εἶναι ὁ δέκτης αὐτὸς συντονισμένος καταλλι
λως. Διαφορετικά, περνοῦν κάθε στιγμὴν ἀπὸ τὸ αὐτιά μας·
πλέον θεσπέσιαι μελωδίαι χωρὶς νὸ άκοῦμε τίποτε. Ἄλλα αὖτ
δὲν σημαίνει ποσῶς ὅτι δὲν ὑπάρχουν τὰ μεταφέροντα τοὺς ἥχοι
αἰθέρια κύματα. Ἔτσι συντονισμένη πρέπει νὰ εἶναι καὶ
ψυχή μας ἐν θελῇ νὰ συλλάβῃ τὴν Ἀλήθειαν (ὅπως ὁ δέκτη

τοῦ ραδιοφώνου συλλαμβάνει τοὺς ἥχους) καὶ νὰ καταλάβῃ τὸν Θεόν. Κάποτε, συχνὰ εἰς τὴν ἔποχήν μας, ὁ ψυχικὸς αὐτὸς συντονισμὸς ἀποβαίνει δύσκολος. Ἐλλ' ἀν αὐταὶ εἶναι αἱ δυσκολίαι τῆς Πίστεως, αἱ δυσκολίαι τῆς ἀπιστίας εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλείτεραι. Καὶ δὲν ὑπερνικῶνται μὲ κανενὸς εἴδους συντονισμόν. Παρηγορία διὰ τὸν ἀπίστον δὲν ὑπάρχει πουθενά, ἐτελείωσεν. Ὅταν διαβάζῃ κανεὶς τὰς δῆθεν ὁρθολογικὰς ἢ ὁρθολογιστικὰς ἔρμηνείας, θυμάται τὸν Βύρωνα ὁ ὅποις ἀφοῦ ἀνέγνωσε τὴν ἀρκετὰ σιβυλλικὴν «Φιλοσοφικὴν Βιογραφίαν» τοῦ Γκόλοριτς, τοῦ ἔγραψεν: «Τώρα, σᾶς παρακαλῶ πολὺ νὰ μοῦ ἔρμηνεύσετε τὴν ἔρμηνείαν σας». Πόσες φορὲς θὰ εἰμπορούσαμε νὰ ἐπαναλάβωμε, διὰ τὸ θέμα μὲ τὸ ὅποιον ἀσχολούμεθα, τὴν φράσιν αὐτὴν τοῦ "Ἀγγλου ποιητοῦ. Νὰ ποῦμε ἀκόμη μίαν φορὰν ὅτι εἰς τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν ενδίσκομεν τὴν μόνην ἰκανοποιητικὴν λύσιν ὅλων τῶν μεγάλων προβλημάτων τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς ζωῆς; Ἐλλὰ θὰ τὸ ποῦν καλλίτερα ἀπὸ οἵμας τοὺς μικροὺς καὶ ἀσημάντους ἄλλοι, πολὺ γνωστοὶ καὶ πολὺ μεγάλοι, ἀνθρώποι σοφώτατοι, ἀντιπροσωπεύοντες ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἀνθρωπίνης διανοήσεως.

**Ομιλοῦν φί ἀληθινά
μεγάλοι**

Ἄκοῦστε τί λέγει ὁ μέγας Γούλιέλμος Γλάδστων, ὁ πασίγνωστος μέγας πολιτικὸς καὶ πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας (1809—1898) «Ἐὰν μοῦ ἔζητεῖτο νὰ ὑποδείξω ἕνα ἀσφαλὲς φάρμακον διὰ τὴν θεραπείαν τῶν βαθυτάτων πόνων τῆς καρδίας, θὰ ὑπεδείκνυα ἀδιστάκτως τὸ παλαιότατον ἔκεινο βιβλίον εἰς τὸ ὅποιον διακηρύγτεται ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀνθρωπόν. Τὸ βιβλίον αὐτὸν εἶναι τὸ μέγιστον καὶ καλλίτερον δῶρον ποὺ ἐδόθη ποτὲ εἰς τὴν Ἀνθρωπότητα». Ὁ μέγας σύγχρονος πολιτικὸς συμφωνεῖ, ἔτσι, μὲ τὸν ἄγιον Ἰωάννην Χρυσόστομον λέγοντα: «ἀδύνατον γάρ, ἀδύνατον σωθῆναι ἀνευ τῆς τῶν Θείων Γραφῶν ἀναγνώσεως» καὶ μὲ τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον προσθέτοντα: «οὐκ ἄλλως κατορθοῦται ἀρετὴ καὶ ἀποχὴ κακῶν εἰμή διὰ τῆς μελέτης τῶν Θείων Γραφῶν». Ἐλλὰ δὲν εἶναι μόνος ὁ

Γλάδστων. Ὁ Ἀμερικανὸς ποιητὴς Τζέων Οὐλίττιερ λέγει : «Ἐξω τῶμεν τὸν κόσμον ὀλόκληρον διὰ νῦν ἀνακαλύψωμεν τὴν Ἀλήθειαν. Συνάζομεν δέ τι καλόν, ἄγνὸν καὶ ὁραῖον ὑπάρχει εἰς τὰ βιβλία καὶ εἰς τὰ μνημεῖα τοῦ παρελθόντος καὶ εἰς τὸ τέλος, κατάκοποι ἀπὸ τὴν τόσην ἔρευναν, διαπιστώνομεν δέ τι ὅλη ἡ σοφία τῶν σοφῶν τῆς γῆς περικλείεται εἰς τὴν Ἱερὰν Βίβλον». Τὰ λόγια αὗτὰ τοῦ Ἀμερικανοῦ ποιητοῦ μᾶς ἐνθυμίζουν κάποια ἀνάλογα λόγια τοῦ διασημού Γάλλου μαθηματικοῦ, φυσικοῦ καὶ φιλοσόφου Βλασίου Πασχάλ τοῦ δποίου τὸ ὅνομα ἐπανειλημμένως ἔως τώρα ἀνεφέραμεν. Λέγει λοιπὸν δέ ἀληθινὰ μεγάλοις αὗτοῖς ἐπιστήμων : «Ἐξω τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δὲν γνωρίζομεν οὔτε τί εἶναι Θεός, οὔτε τί εἶναι ζωή, οὔτε τί εἶναι θάνατος. Διὰ τοῦτο ἀνευ τῶν Γραφῶν τῶν δποίων κίριτιον θέμα εἶναι δέ Ἰησοῦς Χριστός, δὲν ἡξεύρομεν τίποτε καὶ δὲν βλέπομεν παρὰ σκότος καὶ σύγχυσιν εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν περὶ ἡμᾶς Φύσιν».

“Ο ὁ Αμερικανὸς ναυτικὸς συγγραφεὺς ναύαρχος Ἀλφρέδος Μάχαν λέγει: «Κατόπιν μακρᾶς πείρας τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἀθρησκείας, δύναμαι νὰ βεβαιώσω μὲ δὲν τὴν πεποίθησιν μιᾶς διλοκλήρου ζωῆς, ὅτι δὲν θρωπός ὁ δποῖος ἔξοικειοῦται ἔστω καὶ ἀτελῶς μὲ τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀπολαμβάνει φῶς, δύναμιν, ἐλατήριον τῆς ζωῆς καὶ ἐνίσχυσιν, ἀτινα δὲν εἰμπορεῖ νὰ εὔρῃ ἀπὸ καμμίαν ἄλλην πηγήν». Ἐπ’ εὐκαιρίᾳ τοῦ ἐφετεινοῦ Πάσχα (1934) ἔνα μεγάλο ἀγγλικὸν Πρακτορεῖον πληροφοριῶν ἔθεσεν εἰς διαφόρους ἐπιφανεῖς: “Αγγλους τὸ ἐρώτημα: «Πῶς θὰ ἐγίνετο δεκτὸς ὁ Χριστὸς ἀνήρχετο σήμερον εἰς τὸν Κόσμον; Θὰ τὸν ἀνεγνώριζαν οἱ λεγόμενοι ὄπαδοι Του ἢ θὰ Τὸν ἐσταύρωναν διὰ δευτέραν φοράν;» Ο Σὲρ Ροβέρτος Πέρκις, ὁ παγκοσμίου φήμης “Αγγλος μηχανικός, κατασκευαστὴς τοῦ πρώτου ὑπογείου ἥλεκρικοῦ σιδηροδρόμου τοῦ Λονδίνου, ἥλικίας σήμερον 84 ἔτῶν, ἀπήντησεν ὅτι παρ’ ὅλον τὸ ἐπικρατοῦν κῦμα τῆς κακίας, ὁ Χριστὸς θὰ εὔρισκεν εἰς δλας τὰς “Ἐκκλησίας λεγεῶνας ὄπαδῶν ποῦ θὰ Τὸν παρεδέχοντο ὡς ἀρχηγόν. “Οσον—προσθέτει ὁ σὲρ Πέρκις—μεγάλα οἰκονομικὰ σκάνδαλα καὶ μεγάλα ἐγκλήματα καὶ ἄγ δια-

πράττωνται ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, δὲν πρέπει νὰ πιστεύωμεν ὅτι δ κόσμος ἐν τῷ συνόλῳ του ἐγκατέλειψε τὰς Χριστιανικὰς ἀρχὰς». Καὶ καταλήγει διαπρεπής "Αγγλος ἐπιστήμων : «'Οποσδήποτε, πολλὰ ἐκ τῶν μεγάλων προβλημάτων ποὺ ἀντιμετωπίζει ὁ κόσμος σήμερον, υπάρχουν μόνον διτι οἱ ἀνθρώποι ἀρνοῦνται νὰ δεχθοῦν καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν τὸν Ἰησοῦν ὡς ἀρχηγόν των καὶ νὰ ἔφαρμόζουν τὰ κηρύγματά Του».

"Ἐνας ἄλλος διαπρεπής "Αγγλος—πολιτικὸς αὐτὸς—διαχρημάτων σερ Φίλιππος Σνόουντεν ἀπίγνητης : «Βεβαίως τὰς χριστιανικὰς ἀρετὰς δὲν τὰς ἀσκοῦν εἰς ἕκαστην γενεὰν παρὰ ἐλάχιστοι μόνον. Ἐν τούτοις εἶναι πλῆθος ἀπειρον ἐκεῖνοι που τὰς ἀρετὰς αὐτάς, ἢν δὲν τὰς ἀσκοῦν καθ' ὅλην τὴν γραμμήν, τα θεωροῦν ἐν τούτοις ὡς ἴδεωδες πρὸς τὸ ὅποιον μὲ καλὴν θέλησιν τείνουν». Καὶ καταλήγει δ σερ Σνόουντεν : «'Ολας αἱ πρόδοι δοι ἐπετεύχθησαν εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς κοινωνικῆς Προνοίας κατὰ τὴν τελευταίαν ἑκατονταετίαν υπῆρξαν ἀποτέλεσμα τῆς ὑπὸ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην μορφὴν ἔφαρμογῆς τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος, τῶν μεγάλων ἀρχῶν τῆς συνεργασίας, τῆς φιλαλληλίας, τῆς διεθνοῦς καὶ κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης. Ἡ συνέχισις τῆς ἔφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν αὐτῶν θὰ διδηγήσῃ μίαν ἡμέραν εἰς ἓνα κόσμον μέσα εἰς τὸν ὅποιον ἡ ζωὴ δὲν θὰ εἶναι δύσκολος δι' ὅσους θὰ ζοῦν σύμφωνα μὲ τὰ κηρύγματα τοῦ Χριστοῦ».

Αὐτὰ λέγει δ μέχρι πρό τινος υπουργὸς ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ ἀντιπρόσωπός της εἰς τὰς Διασκέψεις τῆς Χάγης (1929 καὶ 1930) καὶ εἰς τόσα ἄλλα διεθνῆ συνέδρια. Ὁ Ἰταλὸς δικτάτωρ Μπενίτο Μουσουλίνι εἰς ἀρθρον του δημοσιευθὲν τελευταίως εἰς τὸν παρισινὸν «Φιγαρὼ» υπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Κράτος» λέγει δι «ὅστις θραύει ἢ διαταράσσει τὴν θρησκευτικὴν ἐνότητα μιᾶς χώρας ἐγκληματεῖ ἐναντίον τοῦ Ἐθνους». Καὶ προσθέτι δι «ἡ ἀπλῇ παθητικὴ ἄμυνα τῶν Ἱερέων καὶ τῶν πιστῶν ἀρκεῖ διὰ νὰ ἔκμηδενίσῃ τὰς σφραδροτέρας ἐπιθέσεις ἐνὸς κράτους τὰς στηρίζομένας εἰς τὴν ὑλικὴν βίαν».

*Αλλὰ μήπως εἶναι μόνοι οἱ πολιτικοὶ καὶ οἱ οἰκονομολόγοι;

Εἰς τὸ ἔργον του «‘Ο ‘Ιστορικὸς ‘Υλισιδὸς ἐξ ἐπόψεως φιλοσοφικῆς, Ἀθῆναι (1925) σελ. 37 δι. Π. Ν. Τοεμπέλας παραθέτει ἔκτενη κατόλογον διαπρεπῶν ἱατρῶν καὶ καθηγητῶν τῶν φυσικῶν Ἐπιστημῶν οἵ διοῖοι ἐπίστευαν εἰς τὸν Θεόν. Ποῖος δὲν ἔχει ἀκούση διὰ τὸν μεγάλον Γάλλον ἱατρὸν καθηγητὴν Καλμέτ; Καὶ ποῖος ἀγνοεῖ τὸ ὄνομα τοῦ Γάλλου ἀρχιστρατήγου Φός; Ἀπέθαναν καὶ οἱ δύο πιστὰ τέκνα τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

Τῷ Θεῷ

παντοτείνη δόξῃ

Τελειώνω τὴν μελέτην αὐτὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1934. Ἐχω ἀνοικτὸν τὸν δέκτην τοῦ ραδιοφώνου καὶ μὲ δόπιονδήποτε σταθμὸν καὶ ἀν τὸν συντονίσω ἀκούω ὕμνους τῶν Χριστουγέννων, κηρύγματα τῶν Χριστουγέννων, διαλέξεις καὶ διαγγέλματα ἐπ^τ εὐκαιρίᾳ τῶν Χριστουγέννων, ὅλα αὐτὰ εἰς δλας τὰς γλῶσσας συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Ἑλληνικῆς, ἀπὸ ξένους σταθμοὺς διότι εἰς τὴν Ἑλλάδα σταθμὸς ἐκπομπῆς, μέχρι τῆς στιγμῆς, ἀτυχῶς δὲν ὑπάρχει¹. Ἐπιπλοσθέτως καμπάνες, ἀρπες, ἀρμόνια, δονοῦν μὲ τοὺς χαρμοσύνους χριστουγεννιάτικους ἥχους των τὸν αἰθέρα. Αἱ ἐκπομπαὶ αὗται ἔχουν ἀρχίσει ἀπὸ τὴν προπαραμονὴν καὶ θὰ διαρκέσουν μέχρι τῆς δευτέρας ημέρας τῶν Χριστουγέννων. Εἰς μίαν ωρισμένην στιγμὴν ἥκουσθησαν καὶ οἱ ἥχοι τῶν κωδώνων τῆς Βηθλεὲμ σημαίνοντων τὴν νυκτερινὴν χριστουγεννιάτικη Λειτουργίαν. Τὸ κήρυγμα τῆς Εἰρήνης ἀντηχεῖ ἀπ^τ ἀκρου εἰς ἀκρον τῆς γῆς καὶ δονεῖ τὸν αἰθέρα της. Πραγματοποεῖται κατὰ τὸν πλέον θαυμαστὸν τρόπον τὸ «εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν». Πόσον κομικὸς ἔφανη ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τῆς Μόσχας ὅταν, ἐν μέσῳ τῶν ὕμνων καὶ τῶν «Ἄλληλούϊα» τῶν «Χριστὸς γεννᾶται δοξάσατε» τῶν «Venitē adoremus Domīnum» (ἔλατε νὰ λατρεύσωμεν τὸν

1. Ἡρχισε λειτουργῶν τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1938 καὶ ἐγοήτευσεν δλους τοὺς Ἑλληνας καὶ ὅσους ξένους γνωρίζουν Ἑλληνικὰ μὲ τὴν ἐκπομπὴν τῶν Ἀκολουθῶν τῆς Μεγάλης Ἐβδομάδος καὶ τῆς Ἀναστάσεως. Ἐγκαινίασε τὰς διαλέξεις τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Ἀθηνῶν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Χρυσόστομος.

Κύριον) τῶν «Μέρου Κοίστμας» (Κιλὰ Χριστούγεννα) τῶν «Νοέλ Νοέλ, voici le Réempteur» (Χριστούγεννα, ίδοù ὁ Λυτρωτής) καὶ τῆς εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου μεταδόσεως τοῦ κηρύγματος τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης, μετέδωκε καὶ αὐτὸς εἰς διαφόρους γλώσσας (συμπεριλαμβανομένου καὶ ἐνὸς εἴδους Ἑλληνικῆς) διάλεξιν ἐναντίον τοῦ «μύθου τῶν Χριστουγέννων»! Κομικὸς καὶ θλιβερὸς συνάμα ὁ σταθμὸς τῆς Μόσχας... Ὅτι μᾶς δώσῃ καὶ αὐτὸς μίαν «έρμηνείαν τῆς ἔρμηνείας του», δις μᾶς ἐξηγήσῃ πῶς συμβαίνει ώστε ἐνα παραμύθι νὰ συγκλονίζῃ ἐπὶ εἴκοσιν αἱδνας δισεκατομμύρια ἀνθρωπινων ψυχῶν καὶ νὰ στρέφωνται καὶ σήμερα, μὲ ὅλα τὰ μέσα ποὺ ἔχουν εἰς τὴν διάθεσίν των, οἱ ἀνθρώποι πρὸς τὴν Φωτεινὴν Βηθλεὲμ καὶ νὰ κηρύγγεται εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τὸ κήρυγμα τοῦ ἐνανθρωπισαντος εἰς τὴν Βηθλεὲμ Θεοῦ ὡς μόνη ἐλπὶς σωτηρίας τοῦ κλυδωνιζομένου, ἐν μέσω τόσων παθῶν, κόσμου. Ἀλλὰ μήπως εἰς αὐτὴν τὴν Σοβιετικὴν Ρωσίαν δὲν θριαμβεύει ἀκόμη μιαν φορὰν ὁ τόσον διωκόμενος λόγος τοῦ Κυρίου; «Ο λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται» καὶ τὸ «Χριστὸς γεννᾶται δοξάσατε» ψάλλεται ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους τῶν Σοβιέτ εἰς τὰ σπίτια των καὶ εἰς τὰς ὅλιγας Ἐκκλησίας ποὺ τοὺς ἀπέμειναν... Θὰ ἔλθῃ πάλιν ὁ καιρὸς ποὺ θὰ ψαλῇ εἰς τοὺς δρόμους καὶ τὰς πλατείας καὶ θὰ μεταδοθῇ ἀπὸ τὸν ἴδιον σταθμὸν τῆς Μόσχας ποὺ μετέδωκεν ἔφέτος τὸ πνιγέν, ἐν μέσω τῶν δοξαστικῶν πρὸς τὸν Σωτῆρα Ἰησοῦν ὕμνων, ἀθεϊστικὸν κήρυγμα. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐπιθυμῶ νὰ σημειώσω τὸν χαρακτηρισμὸν ποὺ ἔδωκεν Ἀθηναία Κυρία ἀκούουσα τὰς ραδιοφωνικὰς ἐκπομπὰς τῆς νυκτὸς τῶν Χριστουγέννων.

— Χαρὰ σιοὺς οὐρανοὺς ἀπόψε. Ἡ ἐντύπωσίς μου εἶναι ὅτι ἔχουν ἀνοίξη οἱ οὐρανοὶ καὶ γεμίζει καὶ τὸ σπίτι μας ἀπὸ τὴν ἀγγελικὴ ψαλιωδία. Κανίνας ἄλλος Θεὸς δὲν ἔχει ὕμνηθη ἔτσι. Ἡ καταπληκτικὴ αὐτὴ ἔφεύρεσις τοῦ ἀνθρώπου ἥτο προωρισμένη νὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν δοξολογίαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ.

Πράγματι, «εἰς πᾶταν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φιλόγγος αὐτῶν καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ωήματα αὐτῶν» ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὴν μνημειώδη πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν

του. Μία άκομη άπόδειξης: οι άπολογισμὸς τῆς Βρετανικῆς Βιβλικῆς Ἐταιρίας ἀπὸ τὸν ὅποῖον ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ Ἀγία Γραφὴ εἶναι τὸ περισσότερον διαδεδομένον εἰς ὅλον τὸν κόσμο Βιβλίον. Τὰ μᾶλλον διαδεδομένα φιλοσοφικὰ καὶ λογοτεχνικὰ ἔργα (τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Σαΐξπηρ, τοῦ Γκαΐτε ἔχουν ρεκόρ μεταφρασεως δεκαπέντε γλῶσσας.⁶ Η Γραφὴ ἔχει μεταφρασθῆεις ἐξ αὐτοῦ σὲ εἴδη μη κοντά διατὸ γλῶσσα καὶ διαλέκτους. Μόνη ἡ Βρετανικὴ Βιβλικὴ Ἐταιρία πωλεῖ περὶ τὰ δώδεκα ἑκατομμύρια ἀντιτύπων τῆς Ἀγίας Γραφῆς κατ' ἕτος καὶ ἔχει ἐκδώση μέχρι σήμερον 453.000.000 ἀντιτύπων. Τὸ Βιβλίον ποὺ περιέχει τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ μόνον ἀληθινὰ παγκόσμιον Βιβλίον.

ΚΑΙ ΤΩΙ ΘΕΩΙ ΔΩΞΑ

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ:

—**Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ**

—**Μακ. Ἀρχιεπισκόπου** Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσοστόμου: Ὁμιλίαι εἰς Ναὸν Ἅγιου Γεωργίου Καρύτση, ἐν Ἀθήναις, ἔτος 1930. (Οταν κατέρριψε νὰ συγκρατήσῃ εἰς τὴν μνήμην του διαγραφεὺς τοῦ παρόντος).

—**Ομοίως**: Ὁμιλίαι Σεβ. Μητροπολίτου Καρυστίας κ. Παντελεήμονος.

—**Πειριδικὸν** «Ἐκκλησία» ἔτος 1934.

—**Ἀρχιμ. Μεθοδίου Κοντοστάνου** Ὁ Βίος τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τὰ Εὐαγγέλια (Ἀθῆναι. 1933).

—**Ἐγκυλοπαιδικὸν** Λεξικὸν Ἐλευθερούσδακη "Ἄρθρα: Θεός, Δημιουργία, Θρησκεία, Ἐκκλησία, Φιλοσοφία, Κοσμογονία καὶ συναφῆ.

—**Σκαλτσούνη**. «Περὶ γενέσεως τοῦ ἀνθρώπου: Άρμονίαι Χριστιανισμοῦ καὶ Ἐπιστήμης».

—**Πλούταρχος**, «Παράλληλοι Βίοι—Ρωμῦλος».

—**Π. Ν. Τρεμπέλα**. «Ο ιστορικὸς θλισμὸς ἐξ ἐπόψεως Φιλοσοφιᾶς» (Ἀθῆναι 1925).

—**Δ. Σ. Μπαλάνου**. Άἱ Θρησκεῖαι (Ἀθῆναι 1907).

—**Léonce de Grandmaison** «Jésus Christ. Sa Personne, Son Message, Ses Preuves. (Paris, Gabriel Beauchesne éditeur. 1930)

—**Πατρὸς H. Pocard de la Bouillaye**. Jésus et l' Histoire (Paris Editions Spes, 1931).

—**Ιδίου**. Κηρύγματα εἰς καθεδρικὸν Ναὸν Παναγίας Παρισίων, κατὰ τὴν Μεγ. Τεσσαρακοστὴν τοῦ ἔτους 1932. Ἰησοῦς δὲ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, Ἰησοῦς δὲ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

—**Γρηγορίου Παπαμιχαήλ**. Τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Ἀπολογητικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. «Ο Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς ιστορικὸν Πρόσωπον». (Ἀθῆναι, 1923).

- Giovanni Semeria «Venticinque anni di stori del Cristianesimo nascente» (Roma 1905).
- Maurice Goguel, Directeur d' études à l' Ecole des Hautes Etudes «La Vie de Jésus» (Payot, Paris 1932).
- P. L. Gouchouard «Le Mystère de Jésus» (Paris, F. Rieder et Cie Editeurs, 1924).
- Aimé Guérin, «Jésus tel qu' on Le yit». (Paris, Librairie Plon, 1928).
- Emile Boutroux, Membre de l' Institut. «Science et Religion» (Paris, Flammarion 1913).
- Louis Gernet et André Boulangier. «Le génie grec dans la religion» (Paris 1932).
- Edouard Le Roy «Le problème de Dieu» (Paris 1929, cahiers de la quinzaine).
- Blaise Pascal «Pensées».
- D. F. Strauss «L' ancienne et la nouvelle foi» traduit de l' allemand par Ernest Lesigne (Paris Schleicher Frères)
- Ernest Renan «La vie de Jésus.
- Idem. Les Origines du Christianisme.
- Charles Robert Darwin. De l' origine des espèces par voie de sélection naturelle.
- Ἐρνέστου Χαϊκκελ (Ernest Haeckel) «Ἡ καταγωγὴ τοῦ Ἀνθρώπου», (Μετάφρασις Λ. Π. Φαρμακοπούλου, Ἐκδ. εκατός Γ. Δ. Φέξη, Ἀθῆναι 1911).

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ :

Εἰς τὴν σελίδα 96 ἡ Πλατωνικὴ φράσις μὲ τὴν ὅποιαν εἰχεῖται ἡ Πολιτεία «..... προσευξάμενός τε τῷ θεῷ» νὰ ἀναγγωιῇ : προσευξάμενός τε τῷ θεῷ».

Ἐπίσης εἰς τὴν σελίδα 124 ἀντὶ «ταπεινὰ τοῦ Οὐρανοῦ» εἰ αναγγω- σθῇ «πετεινὰ τοῦ Οὐρανοῦ».